

Henning Wienberg Rasmussen

20.6.1920 – 27.6.1980

H. Wienberg Rasmussen

Henning Wienberg Rasmussen blev født den 20. juni 1920 i et snedkermesterhjem i Silkeborg og døde den 27. juni 1980 i København efter årtiers intenst og vidtforegret fortjenstfuldt arbejde for geologien.

Wienberg Rasmussen blev matematisk student fra Th. Langs Gymnasium i Silkeborg i 1939 og studerede i besættelsestidens vanskelige år ved Københavns Universitet. Han blev magister i geologi ved dette universitet i 1946 og modtog allerede i 1950 doktorgraden.

I studietiden var Wienberg medhjælp ved Danmarks Geologiske Undersøgelses feltarbejde og borearkiv samt ved Mineralogisk Museum ved Københavns Universitet. Han var aktiv i studenterrådsarbejdet og var et par år vejleder ved ruskurser, hvor han gav de vordende geologer den første introduktion til studiet af geologi.

Straks efter magisterkonferensen i 1946 knyttes han til museet, og samme sommer deltog han i den lige oprettede Grønlands Geologiske Undersøgelses ekspedition med det gamle grønlandsfartøj, S/S »Godthaab«, til Østgrønland, hvor han deltog i den geologiske kortlægning af Ella Ø. Som så mange andre danske geologer fik han på Grønland et reelt forhold til fagets indhold og dimensioner.

Da ansættelse ved museet ikke var gennemførlig det følgende år, blev han aspirant og i 1948 videnskabelig assistent ved Danmarks Geologiske Undersøgelse. I 1949 ansattes han som amanuensis ved museet, og på denne arbejdsplads udfoldede han sine evner resten af livet. Fra 1957 var han inspektør og fra 1958 afdelingsleder. Han var gennem tiden knyttet til de danske, de grønlandske og de invertebratpalæontologiske sam-

lingsafsnit. I årene 1961–1972 var han tillagt to lektorater ved Københavns universitet.

En skildring af Wienberg viser en geolog, hvis arbejde først og fremmest formede sig på baggrund af hans ansættelse ved et universitetsmuseum. Hans arbejde faldt i den forbindelse inden for undervisning, administration, museumsarbejde og forskning.

Som underviser var han veloplagt og inspirende. Hans universitetsundervisning begyndte i 1949 med det første af talrige feltkurser på Mols med især kvartærgeologisk indhold og kom gennem tiden til at omfatte blandt andet undervisning i evolution. I 1961–1966 var han lektor i geologi og i 1966–1972 i invertebratpalæontologi. Hertil samlede han store stofmængder, der blev videregivet i kompendier og lærebøger – »Danmarks geologi« og »Palæontologi – Fossile invertebrater«. Palæontologiundervisningen fortsattes endnu i 1973. Gennem tiden vejledte han enkelte specialestudende.

Wienberg formidlede også geologisk viden uden for universitetet. Han var medforfatter af en gymnasielærebog, og han var i 1951 og 1955/56 knyttet til Danmarks Lærerhøjskole. På Folkeuniversitetet underviste han i 1949 og talrige gange siden, ligesom han viste sin interesse for fagets popularisering ved fra 1953 til 1972 at være medlem af Folkeuniversitetets programudvalg. Han forfattede populærvidenskabelige småbøger og artikler, han oversatte og bearbejdede udenlandske populærvidenskabelige bøger, og han var geologisk leksikonmedarbejder samt redaktionskommitteemedlem og forfatter ved det store værk, »Danmarks Natur«. Han holdt flere af museets Populære Foredrag.

Hans talrige jordbunds- og terrænundersøgelser på Mols gjorde det naturligt, at Århus Amts Fredningsplanudvalg i 1971 indledte et mangeårigt samarbejde med Wienberg Rasmussen om bl.a. Mols Bjerge.

I tidens løb var Wienberg med til at løse talrige administrative opgaver. Han havde her gavn af sine evner til at fatte sammenhænge, tænke hurtigt og »juridisk« og så skære igennem. Et vigtigt indslag fra 1970'erne var hans bidrag til museets formulering af mål og forpligtelser – han havde et klart blik for naturvidenskabelige museers opgaver.

Hans museumsarbejde udførtes med interesse, grundighed og stor faglig indsigt. Foruden den

trivielle, men nødvendige, registrerings-, bytte- og udlånsvirksomhed omfattede det flere store indsamlingsprojekter og meget betydelige revisionsarbejder i samlingerne, samt omfattende ændringer af udstillingerne. *Fra sine besøg i udlandet* havde han medbragt dels mange udstillingsideer og dels bekræftelsen af sin respekt for »den begavede amatør« og dennes brug af et museum. Til hans skuffelse kunne nogle udstillingsplaner, der tilgodeså både »den begavede amatør« og den kundskabsløse museumsgæst ikke føres ud i livet af økonomiske grunde.

Navnlig i de yngre år rejste Wienberg meget på fagets vegne, første gang til London i 1948, og han skaffede sig efterhånden geologisk viden i det meste af Vesteuropa. I 1952 deltog han i Grønlands Geologiske Undersøgelser indsamling og kortlægning på Nûgssuaq, Vestgrønland. Hans rejser var i vid udstrækning forskningsrejser.

Som forsker var Wienberg især palæontolog. Den videnskabelige karriere begyndte med foraminiferundersøgelser og, med vidtrækkende følger, studiet af fossile søstjerner. Allerede i studentertiden udkom en artikel om disse forsteninger, og en større afhandling om søstjernerne i kridttidsaflejringerne belønnedes i 1947 med universitetets guldmedalje. I 1950 blev Wienberg dr. phil. på en afhandling om fossile søstjerner og slange-stjerner. Herfra skal behandlingen af emnet vækststadier fremhæves.

Det blev derefter til en lang række palæontologiske afhandlinger, hvori han navnlig behandlede dyregrupper repræsenteret i Kridttidens (hertil Danientidens) aflejringer, men hvori også andre emner blev taget op. Ind imellem skrev han mindre afhandlinger om kridtstratigrafiske og kvartærgeologiske spørgsmål (sedimentstrukturer og terrænformer). Specielt værd at nævne er den meget store monografi fra 1961 over Kridttidens søliljer og hans store afsnit om søliljer i den ansete internationale *Treatise on Invertebrate Paleontology*.

Dette forfatterskab gav ham en bred videnskabelig kontakt og et godt ry som naturvidenskabsmand. Det sikrede ham plads i internationale stratigrafi-arbejdsgrupper (angående Yngre Kridt og Tertiær) og gjorde ham til konsulent for mange udenlandske forskere.

Han havde i 1978 næppe fuldendt 22 års medarbejde ved *Treatise*, før han for alvor kastede sig over et allerede i 1962 begyndt studium af fossile

krebsdyr fra Grønland, et arbejde, han ikke nåede at gøre færdigt (det søges nu afsluttet af den britiske palæontolog, J. S. H. Collins).

Interessen for international udveksling af geologisk viden viste sig, da han i 1951 var ekskursionsleder under det Nordiske Geologmøde i København, i 1953 var sekretær ved den palæozoologiske sektion af den Internationale Zoologkongres i København og i 1960 var medlem af ekskursionskomiteen for den Internationale Geologkongres i Norden, hvorunder han også ledede en ekskursion.

En mere lokal udveksling af geologisk viden dyrkede han i Dansk Geologisk Forening med dens klubber, Palæontologisk Klub og Kvartærgeologisk Klub. Også her var han ekskursionsleder, og han holdt en række foredrag. I 1948–1949 var han sekretær i foreningen, og en tid var han formand for den Kvartærgeologiske Klub.

Wienberg regnede sig som elev af dr. phil. Christian Poulsen og dr. phil. Theodor Mortensen. Han beundrede udtrykkeligt Charles Darwin, og man må tro, at det var denne gentlemans ubetingede optagethed af naturvidenskab, der fængslede og også må have virket inspirerende på ham.

Han arbejdede uhyre koncentreret og vedholdende. Han var flittig og opfindsom, når han ord-

nede de store mængder af facts, som han tålmodigt og kritisk indsamlede. Disse egenskaber fandt anvendelse i alle facetterne af hans faglige virke.

Wienberg mødte folk med redelighed, var samvittighedsfuld og usædvanligt hjælpsom, hvad mange yngre kolleger husker med taknemlighed. Han udviklede en dømmekraft, der gjorde ham til en god og gerne opmuntrende rådgiver, både inden for og uden for faget.

Han var en skeptisk natur, hvad han godt kunne vise på en provokerende måde for at tvinge en diskussion igang, og diskussionen kunne føres med hurtige skarpe replikker. I hyggeligt samvær med andre viste han sig ofte livlig med en rap satanisk humor, hvor han da mente, den ikke ville sår.

Wienberg måtte efterlade et ufuldendt arbejde om grønlandske krebsdyrfossiler, og han havde fremskredne planer om at foretage et studium af svampfossiler fra skrivetridtet og danientidslagene i Danmark. Dette efterlader et indtryk af en videnskabsmand i fuld aktivitet, en udfoldelse, som desværre blev afbrudt ved hans altfor tidlige død.

Æret være hans minde.

Søren Floris og Bent Eske Koch

Fortegnelse over H. Wienberg Rasmussens publikationer

(sammenstillet af Søren Floris)

- 1945: Observations on the Asteroid Fauna of the Danian. *Meddr dansk geol. Foren.* 10/1944, 417–430 (inkl. 1 pl.); dansk samm.
- 1948: (Ref.) Asteroider fra Danmarks Skrivekridt. *Meddr dansk geol. Foren.* 11/1947, 240.
- 1950: Cretaceous Asteroidea and Ophiuroidea with Special Reference to the Species Found in Denmark. *Danm. geol. Unders.* (2) 77, 134 pp., 18 pl.; dansk samm.
- 1951: An Oligocene Asteroid from Denmark. *Meddr dansk geol. Foren.* 11/1950, 588–589.
- 1951: Poulsen, Chr. & Rasmussen, H. Wienberg: Geological Map (Scale, 1:50,000) and Description of Ella Ø. *Meddr Grønl.* 151 (5), 25 pp., 2 pl.
- 1952: Cretaceous Ophiuroidea from Germany, Sweden, Spain and New Jersey. *Meddr dansk geol. Foren.* 12/1951, 47–57.
- 1952: (Ref.) Foreløbige Undersøgelser af tertiære Slangestjerner. *Meddr dansk geol. Foren.* 12/1951, 190.
- 1952: A New Silurian Asteroid from Gotland, Sweden. *Geol. Fören. Stockholm Förh.* 74, 17–24.
- 1953: (Nekrolog) Th. Mortensen 22/2 1868 – 3/4 1952. *Meddr dansk geol. Foren.* 12/1952, 306–308.
- 1953: Cretaceous Crinoidea. Preliminary report on the species found in Denmark. *Meddr dansk geol. Foren.* 12, 415–419.
- 1954: Cretaceous Crinoidea. Second preliminary report. *Meddr dansk geol. Foren.* 12, 553–555.
- 1955: (Ref.) Ekskursion til Stevns Klint. 17. oktober 1954. *Meddr dansk geol. Foren.* 12, 373–374.
- 1956: (Ref. diskussionsindlæg geol. forhold, Møn) *Meddr dansk geol. Foren.* 13, 126.
- 1956: (Ref.) Milthers, K. & Rasmussen, H. Wienberg: Ekskursion til Mols og Djursland. 7.–9. august 1955. *Meddr dansk geol. Foren.* 13, 130–132.
- 1956: Birkelund, T. & Rasmussen, H. Wienberg: Die Nomenklaturfrage der Belemniten im Senon und die stratigraphischen Zonennamen. *Palaeontol. Z.* 30 (Sonderheft), 80–86, 1 pl.
- 1957: (Ref. diskussionsindlæg tertiær, Brejning) *Meddr dansk geol. Foren.* 13, 269.
- 1955–1957: (Geol. artikler i) *Dansk Konversationsleksikon* 1–3. Standard Forlaget. København.
- 1957: (Sammen med) Sørensen, H., Berthelsen, A. & Espersen, J.: *Geologi*. 176 pp. Gjellerups Forlag. København. – 1961: 2. udg. 1965: 3. udg. 1968: 4. udg. 1974: 4. udg., 2. opl.
- 1960: Rosenkrantz, A. & Rasmussen, H. Wienberg: South-Eastern Sjælland and Møn, Denmark. Guide to Excursions Nos A 42 and C 37, Part 1, 17 pp., 2 pl. (Ed. Danish guide-books: T. Sorgenfrei). *Int. geol. Congr.* (21st Sess., Norden). Copenhagen. – 1967: 2nd printing.

- 1961: A monograph on the Cretaceous Crinoidea. *K. dan. Vidensk. Selsk., Biol. Skr.* 12 (1), 428 pp., 60 pl.
- 1962: (Duplikeret kompendium) Rosenkrantz, A. & Rasmussen, H. Wienberg: *Danmarks geologi* 1 (Danmarks undergrund) (48 pp.), 2 (Danmarks kvartær) (32 pp.), (3) (Færøerne og Grønland) (18 pp.). København. – 1963: 2. udg.
- 1962: (Bearb. geol. afsnit (red. Fischer, J. m.fl.): MacDonald Illustrated Library, Nature). I: *Den levende Jord*. (363 pp.). Gyldendals Forlag. København.
- 1963: (Bearb. geol. afsnit Franke, H. W.): Die Sprache der Vergangenheit. I: *Fundene fortæller*. (162 pp.). Gjellerups Forlag. København.
- 1963: Gletschernes og indlandsisens bevægelse. *Nat. Verden* 1963, 353–360. – 1964: Svensk udg. (Glaciärernas och inlandsisens rörelse. *Nat. Värld* 1964, 257–264).
- 1964: (Ref.) Absolut aldersbestemmelse ved hjælp af fossiler. *Meddr dansk geol. Foren.* 15, 434–435.
- 1964: (Anmeld.) Henry Woods: Palæontology, Invertebrates. (8. udg. Cambridge Univ. Press. 1961). *Naturhist. Tidende* 27/1963, 42.
- 1964: Møn. Landskab og undergrund. *Faglig Læsning* 36, Ny Serie, 64, 33 pp. Gyldendals Forlag. København. – 1965: 2. opl.
- 1964: Les affinités du Tuffeau de Cipli en Belgique et du Post-Maastrichtien «Me» des Pays-Bas avec le Danien. *Mem. BRGM* 28: Colloque sur le Paléogène (Bordeaux, 1962) 2, 865–873.
- 1964: (Geol. artikler i) *Focus* (etbindsleksikon). Gjellerups Forlag. København. – 1968: 2. udg. 1972: 3. udg. 1976: 4. udg. 1982: 5. udg.
- 1964: (Duplikeret) Stratigraphical correlation of some Upper Cretaceous sediments in the Netherlands and Belgium. Committee on the Upper Cretaceous Stratigraphy of the Commission on Stratigraphy of the *Int. geol. Congr.* (22nd Sess., New Delhi), 13–14, 1 tbl.
- 1965: Strukturer dannet ved jordflydning, udglidning og issøtapping i kvartære smeltevandsaflejringer. *Meddr dansk geol. Foren.* 15, 470–485; eng. abstr.
- 1965: Danmarks undergrund. *Varv* 1965 (3), 11–22.
- 1965: The Danian affinities of the Tuffeau de Cipli in Belgium and the "Post-Maastrichtian" in the Netherlands. *Medd. geol. Strichting*, Nieuwe Ser. 17, 33–40, 2 pl. Maastricht.
- 1966: Astéroïdes du Tertiaire inférieur de Libye (Afrique du Nord). *Ann. Paléont.* 52 (1), 1–15.
- 1966: *Danmarks geologi*. 174 pp. Gjellerups Forlag. København. – 1968: 2. udg. 1970: 2. udg., 2. opl. 1975: 3. udg.
- 1966: (Duplikeret kompendium) *Noter til almen palæontologi*. 34 pp. København.
- 1967: Undersøgelser og tolkninger af dislocerede issøbakker. *Meddr dansk geol. Foren.* 17, 37–57; eng. abstr.
- 1967: (Ref.) The genus *Roveacrinus*. *Meddr dansk geol. Foren.* 17, 155.
- 1967: *Danmarks Natur* (red. Nørrevang, A. & Meyer, T. J.) 1: Landskabernes Opståen. (Pp. 9–10, 25–33, 83–160). Politikens Forlag. København. – 1967: 2. opl. 1975: 2. udg. 1979: 3. udg.
- 1968: Hatformede Bakker. *Varv* 1968: 1–8.
- 1968: (Ref.) Heli[c]oplacoidea, en klasse af nedrekambriske echinodermter. *Meddr dansk geol. Foren.* 18, 152.
- 1969: *Palæontologi – Fossile invertebrater*. 420 pp. Scandinavian University Books: Munksgaards Forlag. København; Universitetsforlaget. Oslo, Bergen; Läromedelsförlagen. Stockholm, Göteborg, Lund. – 1977: 2. opl.
- 1970: (Prelimin. rept Crinoidea, Asteroidea and Crustacea), in: Rosenkrantz, A.: Marine Upper Cretaceous and lowermost Tertiary deposits in West Greenland. *Meddr dansk geol. Foren.* 19, 406–453.
- 1971: Cretaceous Crinoidea (Comatulida and Roveacrinida) from England and France. *Bull. geol. Soc. Denmark* 20, 285–294, 4 pl.; dansk samm.
- 1971: Echinoid and crustacean burrows and their diagenetic significance in the Maastrichtian-Danian of Stevns Klint, Denmark. *Lethaia* 4, 191–216.
- 1972: (Duplikeret kompendium) *Invertebrat-palæontologi*. Oversigt benyttet under undervisningen. 18 pp. København.
- 1972: (Duplikeret kompendium) *Noter til undervisningen i almen palæontologi*. 49 pp. København.
- 1972: Lower Tertiary Crinoidea, Asteroidea and Ophiuroidea from Northern Europe and Greenland. *K. dan. Vidensk. Selsk., Biol. Skr.* 19 (7), 83 pp., 14 pl.
- 1973: En lyssky hulefauna fra Fakse som vidnesbyrd om koral-kalkens dannelse i lyszonen. *Dansk geol. Foren., Årsskr.* 1972, 87–91; eng. abstr.
- 1975: Neue Crinoidea aus der Oberkreide bei Hannover. *Ber. naturhist. Ges. Hannover* 119, 279–283.
- 1977: Function and attachment of the stem in Isocrinidae and Pentacrinittidae: review and interpretation. *Lethaia* 10, 51–57.
- 1977: Geologi på Mols. Rapport udarbejdet for Fredningsplanudvalget for Århus amt. *Danm. geol. Unders. (Ser. A)* 4, 22 pp., 6 pl.
- 1978: *Geologi. Landskabsplan for Molsområdet*. Registrering, 19–52. Fredningsplanudvalget for Århus amt. Århus.
- 1978: *Treatise on Invertebrate Paleontology* (eds. Moore, R. C. & Teichert, C.) (Part T. Echinodermata 2 (Crinoidea)) 1 & 3, pp. 229–244 (partly), 268–274, 302–316, 813–928, (part of References): 938–998. Geol. Soc. Am. Boulder, Colo. & Univ. Kansas. Lawrence, Kansas.
- 1978: (Duplikeret) Jørgensen, G. & Rasmussen, H. Wienberg: *Om filmen: Rejsen til Jordens urtid*. 6 pp. Geologisk Museum. København.
- 1979: (Bearb. Moody, R.: Fossils). *Fossiler*. 128 pp. Gads Forlag. København.
- 1979: Crinoids, asteroids and ophiuroids in relation to the boundary. *Cretaceous-Tertiary Boundary Events 1: The Maastrichtian and Danian of Denmark* (eds. Birkelund, T. & Bromley, R. G.). (Pp. 65–71, (part of) References). University. Copenhagen.
- 1979: Crinoideos del Cretacico superior y del Terciario inferior de la Isla Vicecomodoro Marambio (Seymour Island), Antartida. *Contrib. Inst. antart. Argent.* 261, 79–97.

Efterskrift

Portrættet er fra 1970: Der henvises til følgende skildringer af levnedsløb:

- 1950: *Festskrift udgivet af Københavns Universitet i anledning af universitetets årsfest november 1950*. P. 305.
- 1967: *Årbog for Københavns Universitet 1965–66*. Pp. 150–153.
- 1968: *Magisterstaten 1967*. P. 636. Magisterforbundet. København.
- 1980: *Kraks Blå Bog*. P. 920. Krak. København.
- 1981: *Årsberetning 1980*. Grev Moltkes Universitet tilhørende Geologiske Museum. Pp. 32–34. København.